

AVRUPA KÜRSÜ VAAZ VE İRŞAT REHBERİ

GURBETTE KOMŞULUK

Kapımızdaki Emanet, İslâm'ın İlk Tercümanı

Komşuluk ilişkileri - 25 Eylül 2026 Cuma Vaazı

Hazırlayan: Kürsü İmam-Hatibi	Tarih: 25 Eylül 2026, Cuma
Hedef Kitle: Avrupa'daki gurbetçi cemaat; aileler, gençler, emekliler	Süre: Yaklaşık 45 dakika (7 bölüm)
Ana Âyet: Nisâ, 4/36 — Mümteherine, 60/8	Ana Hadis: "Cebrâil bana komşuyu tavsiye edip durdu..."

KÜRSÜ VAAZ VE İRŞAT REHBER NOTU — Vaazın Amacı ve Üç Ana Mesajı

Bu vaaz, komşuluğu yalnızca güzel bir âdet olarak değil, **imanın alâmeti ve kul hakkının bir dalı** olarak anlatır; bunu da gurbetteki hayatımızın gerçekleriyle buluşturur. Cemaatin kürsüden şu üç mesajla kalkması hedeflenir:

- 1. Komşu hakkı imandandır:** Komşusu kendisinden emin olmayanın imanı kâmil değildir; bu ölçüde Müslüman–gayrimüslim ayrımı yoktur.
- 2. Gurbette komşu, İslâm'ın ilk tercümanıdır:** Avrupalı komşumuz Kur'an'ı okumadan önce bizim kapımızı, sesimizi, çöpümüzü ve selamımızı okur.
- 3. Komşuluk bir eylem planıdır:** Vaaz, her evin kapısına asılabilecek 7 maddelik bir "Kapı Başı Komşuluk Sözleşmesi" ile biter.

Vaaz İcrâ Planı ve Süre Dağılımı (~45 Dakika)

Bölüm ve Odak Konusu	Süre	Vaaz ve İrşat Vurgusu
I. İftitah ve Giriş: Gurbetin İlk Akrabası	5 dk	İftitah duası; "geçici" sandığımız gurbetin kalıcı yurda (dâr-ı mukâm) dönüşmesi; atasözlerimiz.
II. Nisâ 36: On Emanet	8 dk	Âyetteki on görev ve gurbetteki karşılıkları; yakın ve uzak komşu; gayrimüslim komşunun hakkı (Mümteherine 8).
III. Komşu Hakkı İmanın Alâmeti	7 dk	"Vallâhi iman etmiş olmaz"; Cebrâil'in tavsiyesi; Yahudi komşu; Habeşistan'da "en hayırlı komşu".
IV. İkram, Paylaşma ve Öncelik	7 dk	Çorba hadisi, paça hadisi, aç komşu; kapısı en yakın olan; şuf'a ve Ebû Râfi' örneği.
V. Komşunun Şahitliği ve Komşuya Karşı Günah	6 dk	Komşuların şahitliği; "İyi yaptın" ölçüsü; İmâm-ı Âzam'ın komşusu; komşuya karşı büyük günah; sabır.
VI. Avrupa'da Apartman Komşuluğu	7 dk	Bireysellik ve yalnızlık; gürültü, park, çöp, ortak alan; gayrimüslim komşuyla ilişkinin fikhî ölçüleri.
VII. Kapı Başı Sözleşmesi ve Hatime	5 dk	7 maddelik sözleşme; kürsü hatim duası, cemaatle âmin ve Fâtiha.

Vaazın Anahtar Kavramları (Kürsüde Açıklanacak)

Kavram	Anlamı ve Vaazdaki Yeri
Câr / Civâr	Komşu; "yakın olmak" kökünden. Ev, iş yeri ve meslek yakınlığını da kapsar.
el-Câru zi'l-kurbâ	Yakın komşu: kapısı en yakın, akraba ya da (bir yoruma göre) Müslüman komşu.
el-Câru'l-cünüb	Uzak komşu: akraba olmayan ya da (bir yoruma göre) gayrimüslim komşu.
Bevâik	Komşuya yönelen kötülük, zarar ve tedirginlik; imanı zedeleyen komşuluk kusurları.
Dâr-ı mukâm	Kalıcı yurt; gurbetin artık geçici bir konak olmadığını ifadesi.
İbnü's-sebîl	Yolda kalmış yolcu; dünün gurbetçisi, bugünün yeni göçmeni.
Şuf'a	Komşunun, bitişik mülkün satışındaki öncelik (ön alım) hakkı.

İFTİTAH VE GİRİŞ: KOMŞU, GURBETİN İLK AKRABASIDIR

KÜRSÜ DUASI — İftitah Duası

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا

وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۖ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۖ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ

لِسَانِي ۖ يَفْقَهُوا قَوْلِي

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Hamd Allah'a mahsustur; O'na hamd eder, O'ndan yardım ve bağışlanma dileriz; nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız.

“Rabbim! Göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır, dilimdeki düğümü çöz ki sözümü anlasınlar.” — “Seni tenzih ederiz; bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Şüphesiz Sen her şeyi bilensin, hikmet sahibisin.”

[Hutbetü'l-hâce: Ebû Dâvûd, Nikâh, 32 · Tâhâ, 20/25-28 · Bakara, 2/32]

🕌 Aziz cemaat, gurbetin hem çilesini hem bereketini birlikte taşıyan kıymetli kardeşlerim!

Toplumsal bir varlık olan insan, yaratılışı gereği ailesiyle ve komşularıyla birlikte yaşar. Dayanışma ve yardımlaşma bakımından insanın ailesinden sonra en yakını komşusudur. Evimizden çıktığımızda, pencereyi açtığımızda, kapımızı araladığımızda karşılaştığımız ilk insanlar komşularımızdır. En zor anımızda yardımımıza ilk koşan da çoğu zaman onlardır.

Gurbette ise bu hakikat bir kat daha derindir. Anne babamız, kardeşlerimiz, amcalarımız ve dayılarımız çoğu zaman binlerce kilometre uzaktadır. Gece yarısı çocuğumuz ateşlendiğinde, kış sabahı arabamız çalışmadığında, bir yakınımızın vefat haberiyle yıkıldığımızda kapımızı ilk çalan akrabamız değil, **komşumuzdur**. Onun için bugün şunu söylemek istiyorum: **Gurbette komşu, insanın ilk akrabasıdır.**

Bugünkü vaazımızda, dinimizin komşuluğa verdiği değeri âyet ve hadislerin ışığında hatırlayacak; sonra da bu değerleri Avrupa'daki apartmanlarımıza, sokaklarımıza, iş yerlerimize ve cami cemaatimize taşıyacağız.

🕌 KÜRSÜ VAAZ VE İRŞAT REHBER NOTU — Gurbetçi Cemaatle Gönül Bağı

Girişte cemaatin kendi hikâyesine dokunun. İlk nesil, Belçika ile Türkiye arasındaki 1964 işgücü anlaşmasıyla “birkaç yıl çalışıp döneriz” diyerek geldi; bavullar yıllarca dolabın üstünde bekledi. Bugün o bavulların sahipleri torun sevdi, bir kısmı buranın toprağına emanet edildi. Bu gerçeği hatırlatın: **Burası artık bizim için geçici bir konak değil, kalıcı bir yurttur; dolayısıyla komşularımız da geçici değildir.** Bu cümleden sonra kısa bir sessizlik bırakın; cemaatin kendi komşusunu düşünmesine fırsat verin.

BÖLÜM I: KALICI YURTTA KALICI KOMŞU

Dinimizde komşuluğa verilen önemi anlamak için âyetlere, hadislere ve çoğu bu iki kaynaktan ilham alan atasözlerimize bakmak yeterlidir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), komşunun insanın hayatında ne kadar belirleyici olduğunu, ümmetine öğrettiği şu duayla haber verir:

📖 HADİS-İ ŞERİF — Kalıcı Yurtta Kötü Komşudan Allah'a Sığınmak

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَارٍ السَّوِّءِ فِي دَارِ الْمَقَامَةِ، فَإِنَّ جَارَ
الْبَادِيَةِ يَتَحَوَّلُ

“Allah'ım! Kalıcı yurttaki kötü komşudan Sana sığınırım. Çünkü göçebe hayattaki (geçici konaktaki) komşu bir süre sonra değişip gider.”

[Nesâî, İstiâze, 44]

Bu duada gurbetçi için çok ince bir mesaj vardır. Efendimiz (s.a.s.) iki türlü yurttan bahseder: **Geçici konak** ve **kalıcı yurt (dâr-ı mukâm)**. Yola çıkan yolcunun konakladığı handaki komşu yarın değişir; fakat ömrünüzü geçireceğiniz, çocuklarınızı büyüteceğiniz yerdeki komşu hayatınızın bir parçasıdır.

Kardeşlerim! Babalarımız buraya geldiklerinde Avrupa'yı bir “han” sandılar. Oysa aradan altmış yıl geçti; burası çocuklarımızın doğduğu, torunlarımızın okula gittiği, camilerimizin ezan okuduğu **kalıcı yurdumuz** oldu. Öyleyse komşularımızı da “nasılsa bir gün döneceğiz” diye ihmal edemeyiz. Kalıcı yurttaki komşuluk da kalıcı bir sorumluluktur.

◆ Atalarımızın Diliyle Komşuluk

Atalarımız, bir yere yerleşirken komşu seçmenin önemini ne güzel özetlemiştir: “Ev alma, komşu al.” “Yoldan önce arkadaşı, evden önce komşuyu seç.” “Dışın ağırsa çek kurtul, komşun kötüyse göç kurtul.” İyi bir komşunun kimi zaman akrabadan daha hayırlı olduğuna dikkat çekerek de “Âlim komşu, câhil babadan yeğdir” demişlerdir.

Gurbette ev tutarken çoğu zaman komşumuzu seçme imkânımız olmaz. Fakat Allah bize başka bir imkân vermiştir: **Komşumuzu seçmesek de, komşumuz için nasıl bir komşu olacağımızı seçebiliriz.** Belki de asıl soru “Komşum kim?” değil, “Ben kimin iyi komşusuyum?” sorusudur.

BÖLÜM II: NİSÂ SÜRESİ 36. ÂYET — KOMŞUYA DAİR ON EMANET

Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerîm'de kulluk sorumluluğunun hemen ardından üzerimizde hakkı olanları sayarken komşulara özel bir yer ayırmıştır:

📖 ÂYET-İ KERİME — İbadetin Hemen Ardından Komşu Hakkı

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَلًا نَفُورًا

“Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşşa, yolcuya ve elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.”

[Nisâ, 4/36]

Komşu hakkını açıkça zikreden bu âyette Rabbimiz müminlere on görev yükler. Bu on görevin gurbetteki karşılığını birlikte düşünelim:

Âyetteki Emanet	Gurbetteki Karşılığı
1. Allah'a ibadet, şirkten sakınmak	Kimliğimizi korumanın temeli; namaz, cami ve cemaatle bağımız.
2. Anne babaya iyilik	Memlekette ya da burada yaşlanan anne babamızı yalnız bırakmamak.
3. Akrabaya iyilik	Uzaktaki akrabayla bağı telefonla, ziyaretle, yardımla canlı tutmak.
4. Yetimlere sahip çıkmak	Gurbette babasını kaybetmiş çocuklara cemaat olarak kol kanat germek.
5. Yoksullara yardım	Faturasını ödeyemeyen, işini kaybeden kardeşimizi utandırmadan desteklemek.
6. Yakın komşuya iyilik	Kapı kapağı, duvar duvara yaşadığımız komşuya öncelik vermek.
7. Uzak komşuya iyilik	Akrabamız ve dindaşımız olmayan Avrupalı komşumuzu da gözetmek.
8. Yanınızdaki arkadaş	İş arkadaşı, okul ve yol arkadaşı; fabrikada yan yana çalıştığımız insan.
9. Yolda kalmış yolcu	Bir zamanlar biz de yolcuyduk; bugün yeni gelen göçmene, mülteciye el uzatmak.
10. Elimizin altındakiler	Yanımızda çalışan işçinin, emrimizdeki insanın hakkını gözetmek.

Âyetin sonundaki uyarı da dikkat çekicidir: **Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.** Komşusunu küçümseyen, “ben kimseye muhtaç değilim” diyerek kapısını herkese kapatan kimse, bu âyetin tarif ettiği kibire çok yaklaşmış demektir.

BÖLÜM II (DEVAM): YAKIN KOMŞU, UZAK KOMŞU VE GAYRİMÜSLİM KOMŞU

Âyette geçen “câr” kelimesi “yakın olmak” anlamındaki **civâr** ve **mücâvere** kökünden gelir; birbirine yakın evlerde yaşayanları ifade ettiği gibi, iş yeri, meslek ve arazi yakınlığı bulunanlar için de kullanılır (İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab, “cvr” md.). Demek ki fabrikada yan yana çalıştığımız, dükkânımızın bitişiğinde esnafılık yapan insan da bir bakıma komşumuzdur.

Yaygın yoruma göre “**yakın komşu**” evi en yakında olan ya da akrabalık bağı bulunan komşu; “**uzak komşu**” ise nispeten uzakta oturan veya akraba olmayan komşudur (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, II, 65-66). Tâbiîn âlimlerinden Nevf el-Bikâlî ise yakın komşuyu **Müslüman komşu**, uzak komşuyu **Yahudi ve Hristiyan komşu** olarak açıklamıştır (Taberî, Câmiu'l-beyân, Nisâ 4/36 tefsiri). Hangi yorumu esas alırsak alalım sonuç aynıdır: **Komşu hakkı, dini ne olursa olsun her komşu için geçerlidir.**

Bu yüzden âlimler, hadislerde komşuluğun din ayrımı yapılmadan mutlak olarak zikredilmesini dikkate alarak **gayrimüslim komşunun da komşuluk hakkı bulunduğu**nda birleşmişlerdir (Kurtubî, el-Câmi', V, 188). Kur'an bu ölçüyü açıkça koyar:

📖 ÂYET-İ KERİME — Barış İçinde Yaşadığımız İnsanlara İyilik ve Adalet

لَا يَنْهِيكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

“Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmenizi ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Şüphesiz Allah adaletli davrananları sever.”

[Mümtehine, 60/8]

♦ Bir Zamanlar Biz de “Yolcu” İdik

Âyetteki “**ibnü's-sebîl**”, yani yolda kalmış yolcu ifadesi bize kendi hikâyemizi hatırlatır. Altmış yıl önce bu ülkelere dilini bilmeden, bir bavul ve bir iş sözleşmesiyle gelen babalarımız da birer yolcuydu. O gün kendilerine yol gösteren, bir sıcak çorba ikram eden insanları hâlâ hayırla anarlar.

Bugün sıra bizdedir. Mahallemize yeni taşınan bir aile, savaştan kaçıp gelen bir mülteci, dili daha dönmeyen yeni bir göçmen gördüğümüzde, bir zamanlar bize uzatılan eli biz uzatmalıyız. **Dün yolcu olan, bugün ev sahibi olmayı bilmelidir.**

BÖLÜM III: KOMŞU HAKKI İMANIN ALÂMETİDİR

Mekke'nin fethi günü Huzâa kabilesinin sancağını taşıyan sahâbî **Ebû Şüreyh el-Kâ'bî** (Huveylid b. Amr) anlatıyor: Resûlullah (s.a.s.) bir gün üç defa üst üste yemin ederek şöyle buyurdu:

HADİS-İ ŞERİF — “Vallâhi İman Etmiş Olmaz!”

وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ. قِيلَ: وَمَنْ يَا رَسُولَ
اللّٰهِ؟ قَالَ: الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقِهِ

“Vallâhi iman etmiş olmaz! Vallâhi iman etmiş olmaz! Vallâhi iman etmiş olmaz!” Sahâbîler: “Kim, yâ Resûlallah?” diye sordular. Buyurdu ki: “Komşusu, kötülüklerinden emin olmayan kimse.”

[Buhârî, Edeb, 29]

HADİS-İ ŞERİF — Cennetin Kapısındaki Ölçü

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقِهِ

“Komşusu, kötülüklerinden güvende olmayan kimse cennete giremez.”

[Müslim, İmân, 73]

Kardeşlerim! Bu hadislerde komşuluk hakkı, bir nezaket kuralı olarak değil, **imanın şartı ve cennetin ölçüsü** olarak anlatılıyor. Namazımız, orucumuz, haccımız ne kadar kıymetliyse, komşumuzun bizden emin olması da o kadar ciddidir. Efendimiz (s.a.s.) Müslümanı ve mümini de aynı ölçüyle tarif eder:

HADİS-İ ŞERİF — Müslüman ve Mümin Kimdir?

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ
عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

“Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların güvende olduğu kimsedir. Mümin ise **insanların** canları ve malları konusunda kendisinden emin oldukları kimsedir.”

[Tirmizî, İmân, 12; Nesâî, İmân, 8]

Dikkat buyurun: Hadiste “Müslümanlar” değil, **“insanlar”** (en-nâs) buyruluyor. Belçikalı, Fransız, Alman, İtalyan, Faslı, Kongolu komşumuz; hepsi bu “insanlar”ın içindedir. Gece yarısı bitmeyen gürültümüzden, kapısının önüne bıraktığımız çöpten, önünü kapattığımız garajından rahatsız olan komşu, bizim kötülüğümüzden emin değil demektir. **Gurbette iman, komşunun gözünde güven olarak görünür.**

BÖLÜM III (DEVAM): CEBRÂİL'İN TAVSİYESİ VE HABEŞİSTAN MODELİ

Tâbiîn neslinin büyük müfessiri Mücâhid anlatıyor: Abdullah b. Amr'ın (r.a.) evinde bir koyun kesilmişti. Abdullah eve gelince ailesine telaşla birkaç kez sordu: **“Yahudi komşumuza da verdiniz mi? Yahudi komşumuza da verdiniz mi?”** Sonra Resûlullah'tan (s.a.s.) işittiği şu hadisi okudu:

HADİS-İ ŞERİF — Komşu Neredeyse Mirasçı Olacaktı

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ

“Cebrâil bana komşuya iyilik etmeyi o kadar çok tavsiye etti ki, neredeyse komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım.”

[Buhârî, Edeb, 28; Müslim, Birr, 140; Tirmizî, Birr, 28]

Sahâbe, bu tavsiyenin gayrimüslim komşuyu da kapsadığını böyle anlamış ve yaşamıştır. Kurban etinden, bayram sofrasından, çocuğunun doğum sevincinden Yahudi komşusuna da pay ayıran bir sahâbî... İşte gurbette yaşayan Müslümana en güzel örnek budur.

GURBETTEN BİR TABLO — İlk Müslüman Gurbetçiler: Habeşistan'daki “En Hayırlı Komşu”

لَمَّا نَزَلْنَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ جَاوَرْنَا بِهَا خَيْرَ جَارٍ النَّجَاشِيِّ، أَمِنَّا عَلَى دِينِنَا،
وَعَبَدْنَا اللَّهَ لَا نُؤْذِي

İslâm tarihinin ilk muhacirleri, Mekke'deki zulümden kaçarak Hristiyan bir ülke olan Habeşistan'a sığınmışlardı. O kafilede bulunan müminlerin annesi Ümmü Seleme (r.anhâ) yıllar sonra şöyle anlatacaktı: **“Habeş diyarına indiğimizde orada en hayırlı komşunun, Necâşî'nin yanında komşu olarak yaşadık. Dinimiz konusunda güven içinde olduk; Allah'a, hiçbir eziyet görmeden ibadet ettik.”**

Bu söz, gurbette yaşayan her Müslümanın aynasıdır. İlk muhacirler, dinini yaşamalarına izin veren Hristiyan bir ülkede **iyi komşuluğun değerini bildiler; o ülkenin güvenine ihanet etmediler, kendileri de güvenilir birer komşu oldular.** Bugün bizler de aynı imtihanın içindeyiz.

[İbn Hanbel, Müsned (Ümmü Seleme rivayeti); İbn Hişâm, es-Sîre]

📌 Soralım kendimize: Avrupalı komşumuz yarın bizim için “en hayırlı komşu” diyebilecek mi?

◆ Necâşî'nin Huzurunda Anlatılan İslâm

Aynı rivayette Hz. Ca'fer b. Ebû Tâlib (r.a.), Necâşî'nin huzurunda İslâm'ı anlatırken önce eski hâllerini şöyle tarif eder: **“Biz putlara tapan, akrabalık bağını koparan ve komşuluk hakkını çiğneyen bir kavimdik.”** Ardından Peygamber Efendimizin (s.a.s.) onlara doğru sözlülüğü, emanete riayeti, akrabayı gözetmeyi ve **iyi komşuluğu** emrettiğini söyler.

Düşünün kardeşlerim: İslâm'ın gurbette yapılan ilk tanıtımında **“iyi komşuluk”** bizzat dinin özü olarak anlatılmıştır. Bizim de bu diyarlardaki en etkili tebliğimiz; kapımızın önündeki temizlik, merdivendeki selamımız ve komşumuzun zor gününde uzattığımız eldir.

BÖLÜM IV: İKRAM VE PAYLAŞMA — ÇORBANIN SUYU, SOFRANIN BEREKETİ

Komşuyu gözetip kollamanın gerekliliğine dikkat çeken Peygamber Efendimiz (s.a.s.), sahâbîsi Ebû Zer'e (r.a.) şöyle buyurmuştur:

📖 HADÎS-İ ŞERÎF — Çorbanın Suyunu Çoğalt

يَا أَبَا ذَرٍّ، إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ

“Ey Ebû Zer! Çorba pişirdiğin zaman suyunu bol koy ve komşularını gözet.”

[Müslim, Birr, 142-143]

Hadiste yemeklerin en sadesi olan çorbadan söz edilmesi manidardır: **Evinde çorbadan başka bir şey olmasa bile, komşuna ondan bir pay ayır.** İmkânın ne kadar dar olursa olsun, komşularını bir gözden geçir ve ihtiyacı olana ikram et. Çorbaya su katıldığında tadı biraz azalır; Efendimiz (s.a.s.) sanki şöyle der: **“Komşun açken sen damak zevkinin peşine düşme; mümin, sofrasının lezzetini komşusunun doyması uğruna feda edebilen insandır.”**

📖 HADÎS-İ ŞERÎF — İkrâmın Küçüğü Olmaz

يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ، لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةً لِّجَارَتِهَا وَلَوْ فَرِسَنَ شَاةٍ

“Ey Müslüman hanımlar! Hiçbir komşu kadın, komşusuna (vereceği ya da ondan gelen) hediye küçümsemez; bir koyun paçası bile olsa.”

[Buhârî, Hibe, 1; Edeb, 30; Müslim, Zekât, 90]

Bir başka hadiste de Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurur: **“Yanı başındaki komşusu açken tok yatan kimse (kâmil) mümin değildir.”** (Buhârî, el-Edebü'l-müfred, 112)

♦ Gurbette Sofranın Kapısı

- **Ramazan'da:** İftar sofranıza yılda bir kez de olsa gayrimüslim komşunuzu davet edin. Onlar orucu kitaplardan değil, sizin sofranızdan öğrensin.
- **Bayramda ve kandilde:** Bir tabak baklavayı, bir kutu lokumu komşunun kapısına götürün. O tabak boş dönmez; gönül olarak mutlaka dolu döner.
- **Kurbanda:** Kurbanı yasal kesimhanelerde kesin; etinden komşuya pay ayırırken hem kanuna hem komşunun hassasiyetine riayet edin. Kapı önünde, bahçede kesim komşuyu incitir ve İslâm'ın güzelliğini gölgeler.
- **Hanımlarımıza:** Komşunuzdan gelen bir kek, bir kavanoz reçel küçük görülmez. Tabağı iade ederken içine siz de bir şey koyun; Anadolu'nun “tabak boş gitmez” âdabı gurbette de yaşasın.

BÖLÜM IV (DEVAM): ÖNCELİK HAKKI — KAPISI EN YAKIN OLAN

Yakın komşunun hakta ve ikramda önceliği vardır. Hz. Âişe (r.anhâ) sordu: **“Yâ Resûlallah! İki komşum var; hangisine hediye göndereyim?”** Efendimiz (s.a.s.) buyurdu: **“Kapısı sana en yakın olana.”** (Buhârî, Edeb, 32; Ebû Dâvûd, Edeb, 122-123) Hatta iki komşunun daveti aynı anda gelirse, kapısı daha yakın olanın davetine icabet edilmesini tavsiye etmiştir (Ebû Dâvûd, Et'ime, 9).

Bu öncelik, komşunun statüsüne ve dinine bakmaz. Bizim merdivende karşılaştığımız, balkonu balkonumuza bitişik olan komşu, bu hadisin tarif ettiği “kapısı en yakın” olandır.

İBRET VE TARİHTEN TABLO — Ebû Râfi'in Evi: Komşuluk Hakkı Beş Yüz Altından Değerlidir

İslâm hukukunda komşu, bitişikindeki mülkün satışında şuf'a, yani öncelik hakkına sahiptir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) **“Komşu, bitişikindeki mülke (başkasından) daha çok hak sahibidir”** buyurmuştur.

Resûlullah'ın azatlı kölesi Ebû Râfi' evini satmak istediğinde önce komşusu Sa'd b. Ebû Vakkâs'a (r.a.) haber verdi. Sa'd, evi ancak dört bin dirheme ve taksitle alabileceğini söyledi. Ebû Râfi' şöyle cevap verdi: **“Evime beş yüz altın veren vardı. Eğer Resûlullah'ın ‘Komşu, bitişikindeki mülke daha çok hak sahibidir’ dediğini işitmemiş olsaydım, onu sana bu fiyata asla vermezdim.”**

Şuf'a, malı komşuya değerinin altında satmayı gerektirmez; aynı bedeli verenler arasında komşunun öncelenmesi yeter. Ebû Râfi' ise komşuluk hakkına duyduğu hassasiyetten dolayı daha azına razı olmuştur.

[Buhârî, Şuf'a, 2]

◆ Gurbette Taşınırken ve Ev Satarken

Yaşadığımız ülkelerin hukukunda şuf'a hakkı bu şekliyle bulunmayabilir; fakat ruhu hepimizin elindedir. Evimizi satarken ya da kiracı değiştirirken komşumuzu önceden haberdar etmek, bir veda ziyareti yapmak, yerimize gelecek insanı komşulara tanıtmak bu ruhun gurbetteki karşılığıdır. **Mahalleye girerken selamla girip çıkarken helallikle çıkan Müslüman, arkasında güzel bir hatıra ve güzel bir İslâm imajı bırakır.**

BÖLÜM V: KOMŞUNUN ŞAHİTLİĞİ – AHİRETTE LEHİMİZE Mİ, ALEYHİMİZE Mİ?

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), komşunun hayırla şahitlik etmesini Allah'ın affına vesile olarak haber vermiştir:

HADİS-İ ŞERİF — Komşuların Şahitliği

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيُشْهَدُ لَهُ أَرْبَعَةٌ مِنْ أَهْلِ أَيْيَاتٍ مِنْ جِيرَانِهِ
 الْأَدْنَيْنِ أَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ إِلَّا خَيْرًا، إِلَّا قَالَ اللَّهُ: قَدْ قَبِلْتُ عَلَيْكُمْ فِيهِ،
 وَغَفَرْتُ لَهُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

“Bir Müslüman vefat eder de en yakın komşularından dört hane halkı onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmediklerine şahitlik ederse, Allah Teâlâ mutlaka şöyle buyurur: ‘Onun hakkındaki bilginizi kabul ettim; sizin bilmediklerinizi de ona bağışladım.’”

[İbn Hanbel, Müsned, no. 13541; İbn Hibbân, Sahîh, no. 3026]

Allah katında şahitliği bu kadar değerli olan komşunun kanaati, davranışlarımızın ölçüsü de olur. “İyi mi kötü mü yaptığımı nasıl bilebilirim?” diye soran bir sahâbîye Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: **“Komşularının ‘İyi yaptın’ dediğini işitirsen iyi yapmışsındır; ‘Kötü yaptın’ dediklerini işitirsen kötü yapmışsındır.”** (İbn Mâce, Zühd, 25; İbn Hanbel, I, 402)

🕌 Kardeşlerim, bir gün hepimizin cenazesi bu camiden kalkacak. O gün komşularımız arkamızdan ne diyecek?

💡 İBRET VE TARİHTEN TABLO — İmâm-ı Âzam ve Ayakkabıcı Komşusu

Kûfe’de İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe’nin ayakkabıcı bir komşusu vardı. Gündüz çalışır, akşam eve dönünce eğlenmeye dalar, gece yarılarına kadar yüksek sesle **“Beni zayi ettiler; hem de nasıl bir yiğidi zayi ettiler!”** mısraını tekrar ederdi. İmam, geceleri namazdayken bu sesi duyar, fakat bir kez olsun şikâyet etmezdi.

Bir gece ses kesildi. İmam sabah sordu ve komşusunun gece bekçilerince yakalanıp hapsedildiğini öğrendi. Hemen şehrin valisinin yanına gitti ve komşusunun serbest bırakılmasını istedi. Vali, İmamın hatırı için o gece yakalananların hepsini serbest bıraktı. Dönüş yolunda İmam, komşusuna tebessümle sordu: **“Delikanlı! Seni zayi ettik mi?”** Adam, **“Hayır; bilakis korudunuz ve komşuluk hakkını gözettiniz”** dedi. O gün tövbe etti ve bir daha eski hâline dönmedi.

Komşusunun kusuruna yıllarca sabreden, darda kaldığında ise ilk koşan bu tavır, bir insanı hayata ve imana kazandırmıştır. **Gurbette de nice gönül, vaazla değil, böyle bir komşulukla fethedilir.**

[Hatîb el-Bağdâdî, Târîhu Bağdâd, XIII, 362-363]

♦ Gurbette Şahitlik: Komşunun Gözündeki Müslüman

Gurbette komşularımızın şahitliği iki kat ağırdır: Hem Allah katında lehimize ya da aleyhimize şahitlik ederler, hem de bizim üzerimizden **İslâm hakkında** hüküm verirler. Belçikalı yaşlı komşusu bir Müslüman için “Kapımı ilk o çaldı, hastanede beni o yokladı” diyorsa, bu söz yüz sayfalık bir kitaptan daha etkili bir davettir.

BÖLÜM V (DEVAM): KOMŞUYA KARŞI GÜNAHIN AĞIRLIĞI VE SABRIN FAZİLETİ

Komşu hakkındaki nebevî uyarılara kulak veren mümin, komşusuna zarar verecek her davranıştan uzak durur; kendisi için istediğini onun için de ister. Çünkü komşuya yapılan kötülük, başkasına yapılandan daha ağır sayılmıştır. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) Efendimize (s.a.s.) “Allah katında en büyük günah hangisidir?” diye sordu. Efendimiz önce Allah'a ortak koşmayı, ardından geçim endişesiyle çocuğunu öldürmeyi, sonra da komşusunun eşiyle zina etmeyi saydı. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu:

📖 ÂYET-İ KERİME — Rahmân'ın Kullarının Vasfı

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ

“Onlar, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarmazlar; Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler.”

[Furkân, 25/68 · Buhârî, Tefsîr (Furkân), 2; Müslim, Îmân, 141-142]

Görüldüğü gibi, komşuya karşı işlenen bir günah en büyük günahlarla birlikte anılmıştır. Komşunun namusu, mahremiyeti ve ailesi bize emanettir; pencereden, balkondan, bugün ise sosyal medyadan onun mahremine bakmak bu emanete hıyanettir.

◆ Kötü Komşuya Sabır ve Dilin Emaneti

Hadislerde komşuya kötülük etmemek komşuluk hakkından sayıldığı gibi, komşunun huysuzluğuna ve eziyetine sabretmek de Allah'ın sevgisine vesile kılınmıştır. Efendimiz (s.a.s.), Allah'ın sevdiği kimseler arasında kötü bir komşusu olup onun eziyetine, ölüm ya da göç aralarını ayırmaya kadar sabreden kimseyi de saymıştır (İbn Hanbel, Müsned, Ebû Zer rivayeti).

📖 HADİS-İ ŞERİF — İmanın Üç Nişanı

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُقِلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمِتْ

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, komşusuna iyilik etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ya da sussun.”

[Buhârî, Edeb, 31, 85; Müslim, Îmân, 74-77]

Bu hadiste komşuluk ile dilin emaneti yan yana zikredilmiştir. Gurbette cemaat olarak birbirimize de komşuyuz. Aynı apartmanda oturan iki Türk ailenin birbirinin dedikodusunu yaptığı, düğünde, nişanda, cami derneğinde birbirine küstüğü bir ortamda Avrupalı komşuya iyi komşuluk anlatmak zordur. **Önce kendi kapımızın önünü temizleyelim; dargın komşu bırakmayalım.**

BÖLÜM VI: AVRUPA'DA APARTMAN KOMŞULUĞU — KALABALIKLAR İÇİNDE YALNIZLIK

Ailelerin küçüldüğü, bireyselliğin arttığı günümüzde komşuluğa her zamankinden çok ihtiyaç duyuyoruz. Ne var ki yoğun iş hayatı komşuluk ilişkilerini zayıflatıyor. Aynı apartmanda yaşadığı hâlde birbirini tanımayan, selamlaşmayan, yıllarca yüz yüze gelip bir kez olsun hâl hatır sormayan komşular var. Evler artık yan yana değil üst üste; fakat gönüller hiç olmadığı kadar uzak.

Bunun asıl sorumlusu apartmanlar değil, yanı başındaki komşusunun adından, derdinden, sevincinden, hatta vefatından habersiz yaşamayı seçen insandır. Avrupa'da yalnız yaşayan nice yaşlının vefatı, günler sonra komşuların fark etmesiyle ortaya çıkıyor. **Bu acı tablo, bizim cemaatimizde de yaşanmasın.** Efendimiz (s.a.s.), sıla-i rahim, güzel ahlâk ve iyi komşuluğun yurtları imar edip ömürleri bereketlendirdiğini (İbn Hanbel, VI, 159); kötü komşuluğun ise kıyametin alâmetlerinden olduğunu (İbn Hanbel, Müsned, Abdullah b. Amr rivayeti) haber vermiştir.

Gurbette Komşuyu İnciten ve Komşuyu Kazanan Davranışlar

Komşuyu İnciten (Kaçınalım)	Komşuyu Kazanan (Yaşatalım)
Gece 22.00'den sonra yüksek ses, matkap, kalabalık misafir gürültüsü	Sessizlik saatlerine riayet; kalabalık bir davet öncesi komşuya haber vermek
Düğün konvoyunda korna, yolu kapatmak, havai fişek	Sevinci komşuyu rahatsız etmeden, ona da bir kutu şeker göndererek paylaşmak
Komşunun garaj ya da park yerini kapatmak	Park düzenine uymak; yaşlı komşuya kapı önünü boş bırakmak
Çöpü gününden önce çıkarmak, ayrıştırmamak	Çöp takvimine ve ayrıştırmaya (PMC, kâğıt, organik) titizlikle uymak
Merdiveni, asansörü, bahçeyi kirli bırakmak	Ortak alanları kendi evimiz gibi temiz tutmak
Balkonda mangal dumanı, halı silkelemek	Ortak kurallara ve komşunun hassasiyetine öncelik vermek
Selâmı yalnız dindaşlarımıza vermek	Her komşuya yerel dilde güler yüzle selam, hâl hatır

FIKHÎ ÖLÇÜ VE İRŞAT REHBERİ — Gayrimüslim Komşu ile İlişkilerin Ölçüleri

- Hastasını ziyaret etmek meşrudur:** Hz. Peygamber (s.a.s.), kendisine hizmet eden Yahudi bir genç hastalanınca onu evinde ziyaret etmiştir (Buhârî, Cenâiz, 80).
- Cenazesine ve acısına saygı:** Önünden bir Yahudi cenazesi geçerken ayağa kalkmış, “O da bir can değil mi?” buyurmuştur (Buhârî, Cenâiz, 50). Taziye ziyareti ve taziye kartı bu saygının ifadesidir.
- Hediyeleşmek ve iyilik:** Hz. Esmâ, müşrik annesine iyilik edip edemeyeceğini sorduğunda Efendimiz “Evet, annene iyilik et” buyurmuştur (Buhârî, Hibe, 29).
- Sınır:** İkram helal ölçüler içinde kalır; ikram adına içki sunulmaz, haram yenmez. Komşuluk, dinden taviz değil, dinin güzelliğini göstermektir.

BÖLÜM VII: KAPI BAŞI KOMŞULUK SÖZLEŞMESİ

Medeniyetimiz, komşuluğu kurumlaştırmış bir medeniyettir. Osmanlı mahallesinde yeni bir aile yerleşeceği zaman mahalle halkı ona **kefil** olurdu; mahallenin imamı ile sakinleri birbirinin hâinden sorumlu tutulurdu. Cami avlusundaki **sadaka taşına** veren elini göstermeden bırakır, alan da ihtiyacından fazlasını almazdı. Mahalle, adeta tek bir aile gibiydi.

Bugün Avrupa'da da her yıl **Komşular Günü** (Fête des voisins) kutlanıyor; komşular apartman önlerinde bir araya gelip tanışıyor. Bizim ise buna bir güne sığmayacak kadar köklü bir mirasımız var. İşte bu mirası bugüne taşıyan, evinizin kapısına, buzdolabınızın üstüne asabileceğiniz yedi maddelik bir sözleşme:

GURBETTE KAPI BAŞI 7 MADDELİK KOMŞULUK SÖZLEŞMESİ	
1	Selam ve Güler Yüz: Her komşuya yerel dilde güler yüzle selam vereceğim; yeni taşınan komşuya ilk hafta bir tabak ikramla “hoş geldiniz” diyeceğim.
2	Sükûnet Hakkı: Gece sessizliğini, komşunun uykusunu ve dinlenme hakkını çiğnemeyeceğim; sevincimi de onu incitmeden yaşayacağım.
3	Ortak Alan Emaneti: Merdiveni, bahçeyi, otoparkı ve çöp düzenini kendi evim gibi koruyacağım; komşumun yolunu ve garajını kapatmayacağım.
4	Sofra Hakkı: Ramazan'da, bayramda, kandilde soframdan komşuma da pay ayıracağım; tabağı boş göndermeyeceğim.
5	Yaşlı, Hasta ve Yalnız Komşu: Yalnız yaşayan komşumu —dini ne olursa olsun— yoklayacağım; alışverişine, randevusuna, kar küremesine yardım edeceğim.
6	Göz, Dil ve Kulak Emaneti: Komşumun mahremine bakmayacağım, kusurunu araştırmayacağım, dedikodusunu yapmayacağım; kusurunu örteceğim.
7	Sevinç ve Keder Ortaklığı: Doğumda tebrik, hastalıkta ziyaret, ölümden taziyeye edeceğim; cemaat içinde üç günden fazla dargın durmayacağım.

KÜRSÜ VAAZ VE İRŞAT REHBER NOTU — Kürsüde Sözleşmenin Takdimi

Maddeleri tek tek, yavaş ve ağır okuyun; her maddeden sonra kısa bir duraklama yapın. Mümkünse sözleşmeyi A5 boyutunda çoğaltıp namazdan sonra kapıda dağıtın. Son maddeyi okurken dargın kardeşleri o gün barışmaya davet edin: **“Müslümanın, kardeşine üç günden fazla küs durması helal değildir.”** (Buhârî, Edeb, 57, 62)

BÖLÜM VIII: GURBETTE KÜRSÜ HATİM VE CEMAAT NİYAZI

Aziz kardeşlerim! Komşuluk ilişkilerimizin, Allah katındaki yerimizi belirleyen ölçülerden biri olduğunu unutmayalım. Komşumuzun hoşnutluğu, Allah'ın rızasına giden yollardan biridir. Efendimizin (s.a.s.) şu tavsiyesiyle sözlerimizi bağlayalım: “Komşuna iyi komşuluk et ki (gerçek) Müslüman olasın.” (İbn Mâce, Zühd, 24)

KÜRSÜ DUASI — Hatim Duası

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١﴾ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ
 وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ
 رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَارِ السَّوْءِ فِي دَارِ الْمُقَامَةِ
 رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا
 رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Allah'ım! Bizi bu gurbet diyarında bereketli bir konağa indir; Sen konuk edenlerin en hayırlısısın. Kalıcı yurdumuzda kötü komşudan sana sığınırız; bizi de kimsenin kötülüğünden korkmadığı komşulardan eyle.

Allah'ım! Kapılarımızı selamla, sofralarımızı paylaşmakla, dillerimizi hayırla süsle. Komşularımızı bize, bizi komşularımıza hayırlı kıl. Yalnız yaşayan yaşlılarımızı, hastalarımızı, gurbette yetim kalan yavrularımızı rahmetinle kuşat.

Allah'ım! Bizi bu diyarda dinimizin güzel temsilcileri eyle. Bizi görenler Senin dinini sevsin; komşularımız ahirette lehimize şahitlik etsin. Eşlerimizi ve nesillerimizi göz aydınlığımız kıl; imanlarını ve kimliklerini muhafaza eyle.

“Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru.” Âmin, âmin, âmin!

[Mü'minûn, 23/29 - Nesâî, İstiâze, 44 - Furkân, 25/74 - Bakara, 2/201]

Velhamdülillâhi rabbi'l-âlemîn. El-Fâtîha!

Rabbim; iyi insan, iyi komşu ve iyi Müslüman olabilmeyi hepimize nasip eylesin.